ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համ. 7 Մէճ.
» » Գաւառաց » 9 »
Վեցամս. » Կ. Պոլսոյ » 4 »
» » Գաւառաց » 5 »
Օտար թղթատարով ղրկուած 2 Լիրա

Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ, երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի։

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գնացած լրագրաց ճամբու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և էցէ գրութիւն խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ուղղուի, Կ. Պոլիս Պահճէ-Գաբու Ճէլալ պէյ խան թիւ 31 Մասիսի գրասենեակը։

Ձանրու [illegible] [illegible]ուած նամակ չընդունուիր։

Զտպուած [illegible]ած, ետ չեն տրուիր։

ՋՐԻ ԼՐԱԳԻՐ ԿԱՐԴԱԼԸ ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ Է — 20 Փարայ — ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ — 20 Փարայ — ՋՐԻ ԼՐԱԳԻՐ Կ[illegible] ԹԻՒՆ Է

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հեռագրական. —Խառն. —Ազգային լուրեր. — Ժողովուրդք Արմենոյ—Բուրգաստանի, (Տեղեկագիր Պ. Թրօթթըրի, Շար. և վերջ) — Հայ մամուլն, Բ. Շար. և վերջ, (Գրասէր Ըստամ). —Թղթակցութիւն ի Հարաւային Հայաստանէ. —Միութիւն. —Գրական. — Հանգանակութիւն. —Ազդք. — Դրամական։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 5 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լոնտրա 15 հոկտ.

Սարսափելի փոթորիկ մ'երէկ աւլեց Անգլիա մեծ վնասներ և բազմաթիւ կենաց կորուստ պատճառելով։ Ծովեզերաց վրայ փոթորիկն առաւել սաստկապէս զգալի եղաւ։ Բազմաթիւ նաւաբեկութիւնք կը ծանուցուին։

Լոնտրա 15 հոկտ.

Իրլանտայի կալուածական միութեան քարտուղար Սէքսթըն և Քուայր ձերբակալեցան։ Գրգռութիւնը կ'աւելնայ Իրլանտայի մէջ։ Ժողովներ կը գումարին և սպառնալից բանախօսութիւնք կը լինին։ Միութեան անդամք կը յայտնեն թէ կալուածական վարձք բնաւ չպիտի վճարի մինչև որ Բառնէլ չարձակուի բանտէն։ Սպառնական նամակներ ղրկուեցան Պ. Կլատսթոնի և Սըր Ուիլլըմ Հարքուրթի։

Միացեալ—Նահանգներէն լուր կուտան հեռագրով թէ Պ. Տէյվիս Ծերակուտի նախագահ անուաներ է։

Փարիզ 15 հոկտ.

Ծերակուտի անդամոց երրորդ մասին նորոգ ընտրութիւնն յառաջիկայ յունվար 8ին պիտի կատարի։

Փարիզ 16 հոկտ.

Թիվօլի—Վօքսալի-դահլիճին մէջ այսօր գումարեալ Միթինկի մը մէջ, յեղափոխական—ընկերվարական մասնաժողովը Թունուզ զօրք ղրկուելուն վրայ վճռաբանելէ յետոյ, Նախարարութիւնն և Պ. Կամպէթթա ամբաստանութեան ենթարկելու և արտաքոյ օրինաց դընելու որոշումներ ըրաւ։

Թունուզէն եկած նամակներ գոհութիւն կը յայտնեն պէյին բարի տրամադրութեանց վրայ, որով Ֆրանսական խնամութեան գործն իւր բոլոր զօրութեամբ կը դիւրացնէ։

Այս առաւօտ հասած հեռագիրք

Լոնտրա 17 հոկտ.

Երէկ ծանր խռովութիւնք տեղի ունեցան ի Լիմէրիք և ի Մալով։ Ոստիկանութիւնը զօրաց օգնութեամբ խաժամուժին վրայ յարձակեցաւ, բազմաթիւ մարդիկ վիրաւորեցան. և շատեր ալ ձերբակալեցան։ Անկարգութեան ցոյց մ'ալ Տըպլինի մէջ տեղի ունեցաւ, և կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք կառնու ապստամբութեան մ'առաջքն առնլու համար։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Խավէրի-Լըքէմ Ֆէրիդ Ասաֆ փաշա Հիճազի ընդհանուր հրամանատար անուանեցաւ, և բազմաթիւ զօրաց հետ այն կողմեր պիտի ղրկուի ի մօտոյ։ Աւելորդ է ըսել թէ Արաբական ցեղերուն վերջին խլրտումները տեղի տուած են այս որոշման։

—Վագըթ կ'իմանայ թէ ընդհըսկողութեամբ Կ. Պոլիս բերուած Գասըմ փաշա ամեն օրինաւոր և ապօրէն միջոց ի գործ կը դնէ եղեր դարձեալ իւր երկիրը (Միւնթէֆիգ) երթալու արտօնութիւն առնալու համար։ Իւր հետ խոշոր գումար մը բերեր է, որ աւելի քան 30,000 ոսկւոյ կը հասնի եղեր, և որոյ մեծ մասն իբր համոզիչ փաստ կը գործածէ եղեր բարձրաստիճան անձանց ոմանց համար։ Բայց Վագըթ արիապէս կը բողոքէ այս անարժան ընթացքի դէմ, և այդ մարդուն վնասակարութիւնն յիշեցընելով, կը պահանջէ որ իւր շահատակութեանց հանրածանօթ ասպարէզը չվերադարձուի։

—Ռուսիոյ դեսպան Պ. տը Նովիքոֆ շաբաթ օրն ընկերակցութեամբ Պ. Թօրնէրի այցելութիւն տուաւ Ա. Նախարարին և Ասիմ փաշային ի Բ. Դուռն։ Աւելորդ է ըսել թէ պատերազմական տուգանքի խնդիրը բանակցութեան նիւթ եղած է։

—Հալէպէն հոկտ. 15 թուով քաշուած հեռագիր մը, զոր Լէվընթ Հէրըլտ կը հրատարակէ իւր այս աւուր թուով, կը ծանուցանէ թէ Անգլիական հիւպատոս Սըր Ուիլսըն և դեսպանատան քարտուղար Պ. Նիքօլսըն նոյն օրը Հալէպ հասեր են, և մի քանի օրէն պիտի մեկնէին Իսքէնտէրուն երթալու համար։ —Էչրէֆ պէյ Հալէպի ընդհանուր դատախազ անուաներ է հակառակ կուսակալին առարկութեանց, և այս անուանումն դժգոհութիւն պատճառեր է ժողովրդեան։

—Աթէնքէն հոկտ. 15 թուով եկած Հավասի հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Գէորգ թագաւորն առջի օրը Թրհալա քաղաքը մտեր է, և ժողովուրդն համակրալից ընդունելութիւն մ'ըրեր է իրեն։

—Պոմպայէն եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Քեապիլի Էմիր Ապտ-իւր-Րահման խան վերջապէս գրաւեր է Գէհրաթ։ Հետևաբար Էմիրն այսօր տէր է բոլոր Աֆղանստանի։

—Լէվընթ Հէրըլտ կ'իմանայ թէ Ռուսական ելմտագէտ պատուիրակ Պ. Թօրնէր կ'ուզէ եղեր Կ. Պոլսոյ մաքսատան վրայ գրաւ մը ձեռք բերել, յերաշխաւորութիւն պատերազմական տուգանքին։

—«Արմէնոյ—Բուրգաստանի» հիւպատոս Պ. Թրօթթըր, որուն Պրուսա երթալը ծանուցինք, իւր կառավարութենէն հրահանգ առած է քննութիւն բանալու այն թշուառութեան վրայ որ Էնկիւրիի նահանգին մէջ ծագած է մարախներու աւերմանց, անասնոց հիւանդութեան և հնձոց անյաջողութեան պատճառաւ։

—Մայրաքաղաքիս Հոլանտական դեսպան Պարոն Ֆան Իթթէրսում շաբաթ օր մեռաւ։ Հանգուցեալն 57 տարեկան էր, և դեռ 3 1/2 ամիս առաջ երկրորդ անգամ ամուսնացած էր. բայց 15 օր առաջ հիւանդացաւ, և այն հիւանդութիւնն է որ իւր վերջին բնակարանը տարաւ զինք։ Մարմինն իւր երկիրը պիտի փոխադրուի։

—Թուրք լրագիրք բաւական տագնապի մէջ են Պիզմարք իշխանին մէկ նոր շրջաբերականին առթիւ, որ, իրենց տեղեկութեանց նայելով, կամ հնգշաբթի իրիկուն կամ ուրբաթ առաւօտ ղրկուեր է մեծ տէրութեանց քով գտնուող Գերմանական դեսպանաց, և որուն համար կարծիք կայ թէ Արևելեան խնդրոյն անլոյծ մնացած մասերուն կը վերաբերի։

—Յունաց Ս. Պատրիարքը շաբաթ օրը Բ. Դուռն երթալով, տեսակցեցաւ Ա. Նախարարին և Ճէվտէթ փաշային հետ։

—Ռումանիոյ մէջ գտնուած և Երուսաղիմայ նուիրուած Յունական վանօրէից խնդրոյն կարգադրութեան համար վերջին ժամանակներս Բ. Դուռը բանակցութեան մըտաւ Մեծ տէրութեանց հետ՝ յատուկ ծանուցագրով մը, որոյ մէջ Յունական Օրթոտոքս եկեղեցւոյն դարաւոր իրաւունքը կը պաշտպանէր։

Յունաց Պատրիարքարանն իւր երախտագիտութիւնն յայտնել ուզելով Բ. Դրան, անցեալ շաբթու շնորհակալութեան ուղերձ մը ղրկեց Բ. Դուռն, երեք արքեպիսկոպոսէ և երկու աշխարհականէ բաղկացեալ պատգամաւորութեան մը ձեռօք, զոր Յունաց Ս. Պատրիարքին անձամբ ներկայացուց Ա. Նախարարին։

Բարձր. Սայիտ փաշան խոստացաւ անձամբ վեհ. Սուլթանին մատուցանել ուղերձն, և աւելցուց թէ վեհ. Սուլթանն յատուկ սէր և համակրութիւն ունի Յունաց ազգին վրայ, և յոյս յայտնեց որ Ռումանիոյ վանօրէից խնդիրն արդար և գոհացուցիչ լուծում մը կ'առնայ յօգուտ Արևելեան օրթոտոքս եկեղեցւոյ։

Սակայն՝ Լա Թիւրքիի խօսքին նայելով, Բ. Դրան բրած ջանքն առայժմ' չէ կրցած սպասեալ արդիւնքն ունենալ։ Տէրութիւնք, ի պատասխանի վսեմ. Ասիմ փաշայի շրջաբերական ծանուցագրին, յայտարարեր են թէ քաղաքական վիճակը չներեր այս միջոցիս զբաղիլ այնպիսի խնդրով մը, որոյ մէջ իրենք ուղղակի շահ մը չունին։

—Վագըթ լսած է թէ իրօք Անտրաշի կոմսն յաջորդ պիտի լինի վախճանեալ Պ. Հայմէրլէի։

—Ծանուցինք արդէն թէ Սէրպիոյ թագաւորութիւնն ի մօտոյ պիտի հրատարակուի, ըստ որում կը կարծուի թէ Աւստրիա և Գերմանիա ոչ ևս կ'ընդդիմանան։ Վագըթ Օսմանեան տեսակէտով անպատեհութիւն չտեսներ այս փոփոխութեան մէջ, զոր ընդհակառակն օգտակար կը դատէ, զի մեծ տէրութեանց փառասիրական ձգտմանց դէմ, կ'ըսէ, աւելի է զօրացընել փոքր և տկար իշխանութիւնները։ Թէպէտ Սէրպիա սերտ յարաբերութիւններ ունի Ռուսիոյ հետ, բայց Վագըթ կը հաւատայ որ Սէրպիա, երբ թագաւորութիւն լինի, աւելի անկախ պիտի լինի օտար ազդեցութիւններէ։

—Պաղտատցի երկու վաճառականք, Արաբիոյ բերքերուն փոխադրութեան համար Տիգրիս և Եփրատ գետերուն վրայ առ այժմ երկու շոգենաւ և երկու լաստանաւ (—) բանեցնելու արտօնութիւն խնդրեցին կառավարութենէն։ Հանրօգուտ շինութեանց պաշտօնատունն և Նախարարաց խորհուրդն հաւանեցան այս առաջարկին, և այժմ կայսերական հրամանագիրը կ'սպասուի։

—Հելլենական զօրքն ըստ պայմանագրին ամենէն վերջը գրաւելիք տեղերն այժմէն գրաւած լինելով, Բ. Դուռը բողոքեց Յունաստանի դեսպանին, որ իրողութիւնն իւր կառավարութեան իմացուց։ Այժմ, Աթէնքի կառավարութիւնը ճանչած է թէ իւր զօրքերը սխալ մը գործած են, հետևաբար, ըստ Վագըթի, ներում խնդրեր է Բ. Դրնէն, և հրաման ղրկեր է Հելլենական հրամանատարին որ զօրքերն ետ քաշէ այն տեղերէն, որոց գրաւման ժամանակը չէ եկած տակաւին։

—Քաղաքապետութիւնն այժմ աւելի հոգ կը տանի ընդհանուր մաքրութեան։ Պալըք բազարի մէջ Յոյն վաճառականի մը 170 տակառ կարմիր խավեարն, որ հոտած էր, նոյնպէս ուրիշ տեղ մը գտնուած 60 պարկ դէչ ապուխտը ծովը թափել տուաւ այս օրերս։

—Կը յիշուի թէ Եվգաֆի պաշտօնատունն աճուրդի հանած էր հռչակաւոր Քամոնտոյ սեղանաւորին վերաբերեալ կալուածոց մեծ մասն յայտարարելով որ Մահլուլ եղած են, և թէ կոմս Քամոնտոյի փաստաբանը լրագրաց միջոցաւ ժխտած էր Եվգաֆի յայտարարութիւնն։ Գործը բնականաբար մեծցած է անկէ ի վեր, և Լա Թիւրքի լրագիրն ալ Եվգաֆին դէմ խիստ յօդուած մը գրած լինելով, Ճէրիտէի Հավատիս գոհութեամբ կ'իմանայ թէ Եվգաֆի պաշտօնատունը պատուոյ դատ մը պիտի բանայ եղեր թէ' Լա Թիւրքիին, թէ' կոմս Քամոնտոյի դէմ։

—Շաբաթ գիշեր Եէնի գաբուի մօտ երկաթուղւոյն բաժանման կէտը բաց թողուած լինելով պահապանին անհոգութեամբ, վերէն եկող կառախումբը՝ փակուելիք ուղւոյն մէջ մտնելով՝ անդ կեցած սեխով լի երկու կառքերու զարնուեր է, որք կտոր կտոր եղեր են, և մէջը գտնուած բոլոր սեխերը ջարդուեր են։ Եղած վնասն 1000 լիրայէն աւելի կը հաշուեն։

—Ուրբաթ օրը Ղալաթիա Խըրուաթ մը տան մը ջրհորին մէջ աշխատած միջոցին, մեծ քար մը գըլխուն վրայ իյնալով, չարաչար վիրաւորեցաւ, և շատ չանցած հոգին փչեց։

—Սպանիոյ Մատրիտ քաղաքին գործաւորներն այս օրերս խիստ մխիթարական տեսարան մ'ընծայեցին գործաւոր դասուց ապագային համակրող մարդասէր անձանց, ընկերական այնպիսի մեծ խնդիր մը լուծելով, որ երկար ժամանակէ ի վեր կ'զբաղեցնէ տընտեսագէտներն։

1872 ին, երեք գործաւորք, որք Պ. Ֆէլիքս Պոնայի տնտեսագիտութեան դասերուն կանոնաւորապէս ունկնդրութիւն կ'ընէին, գործաւորական ընկերութիւն մը կազմելու ձեռնարկեցին, նպատակ դնելով մէկ մէկ պարտիզաւոր լաւ տուն շինել ընկերութեան իւրաքանչիւր անդամոց համար։

Այսօր յիշեալ ընկերութիւնը Մատրիտի արուարձանին մէջ երկու կտոր գետին ունի, մին 144,000, և միւսն 71,000 քառակուսի ոտնաչափ, և այս հիանալի արդիւնքը ձեռք բերած է շաբաթը մէկ մէկ փրանքի հանգանակութեամբ։

Անցեալ շաբթու ընկերութեան առաջին տանն հիմնադրութիւնն եղաւ, հանդիսաւոր կերպիւ, և Պ. Ֆէլիքս Պոնա տնտեսագէտը սոյն արարողութեան ներկայ գտնուելու հրաւիրուելով՝ գեղեցիկ բանախօսութիւն մ'ըրաւ ի ներկայութեան հազարաւոր գործաւորաց, գովելով նոցա իմաստուն ձեռնարկն, և յորդորելով որ յարատևեն իրենց գովելի ջանից մէջ։

Ընկերութիւնը մտադիր է յառաջիկայ տարւոյն մէջ 50 տուն շինել 50 գործաւորաց համար, որ իւր անդամոց երկրորդ բաժինը կը կազմեն, այնպէս որ մէկ տարիէն այդ բաժնին բոլոր գործաւորք մէկ մէկ տուն և մէկ մէկ պարտէզի տէր պիտի լինին։

—Հռոմէն լուր կուտան թէ Հռոմի բնակչաց կողմէ 30 հազար ստորագրութեամբ ուղերձ մը Պապին տրուեր է պատգամաւորութեան մը ձեռօք, և Նորին Սըրբազնութիւնն այս առթիւ բանախօսութիւն մ'ընելով յայտներ է թէ յեղափոխութիւնն իւր գործն յառաջ տանելու վրայ լինելով, ինքը պիտի հարկադրի թերևս Հըռոմէն մեկնիլ, ոչ թէ իւր անձն ազատելու, այլ Պապութեան անկախութիւնն ու արժանապատուութիւնը պահպանելու համար։

Պապին այս յայտարարութեան հաստատութիւն կուտայ Վիէննայէն գրուած նամակ մը՝ որ կը ծանուցանէ թէ Միրամարի կայսերական պալատն, ուր ժամանակաւ Մաքսիմիլիէն արքիդուքսը (յետոյ կայսր Մեքսիկայի, որ հրացանի բռնուելով սպաննուեցաւ) կը բընակէր, նոր կարասիներով զարդարուեր է բարձրաստիճան անձի մ'այցելութիւնն ստանալու համար, որ Լէոն ԺԳ. Պապէն զատ ուրիշ մարդ չէ։

—Ֆրանսայի հարաւային գաւառաց մէջ ընտանեաց հայրեր ընկերութիւն մը կազմելով՝ օրինաց ծրագիր մը պատրաստեր են երեսփոխանական նոր ժողովին մատուցանելու համար աղերսագրի ձևով, որոյ մէջ այս անգամ լրջաբար կը խնդրեն տուրք մը սահմանել երկու սեռէ ամուրիներու վրայ, և այս տուրքին հասոյթը դժբաղդ ընտանեաց օգնութեան և երկրագործութեան տուրքը թեթևացման գործածել։

Յիշեալ ծրագրին համեմատ՝ տուրքն հետևեալ կերպով պիտի որոշի.

30 տարեկան ամուրիներու համար 5 փրանք տարին, կամ 10 աւուր աշխատութիւն.

[illegible]			
40	»	»	20 »
45	»	»	40 »
50	»	»	100 »

Այս տեսակ տուրք մը Թուրքիոյ մէջ ալ դէչ չըլլար հաստատել։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երզնկայի մէջ զինուորական Ռիւշտիէ վարժարան մը պիտի հաստատուի՝ մինչև ցարդ գտնուած այս կարգի վարժարաններէն բոլորովին տարբեր. վասն զի Եւրոպա ուսեալ դաստիարակաց խնամոց պիտի ենթարկի, և Հայերէն լեզուն ալ պարտաւորիչ կերպիւ պիտի աւանդուի ոչ միայն Հայ՝ այլ և Թուրք ու Քուրդ ուսանողաց։ Վարժարանը պիտի կառուցուի 4 հազար կանգուն գետնի վրայ՝ ըստ վերակացութեամբ յատկապէս կազմեալ յանձնաժողովոյ մը, և ծախքը պիտի վճարեն Վագըֆն և Հայ ու Թուրք հասարակութեանց ձեռնհաս մասն։ (1) (Փ.-Ն.Լ.)

Սղերդի մէջ ազգային վարժարանի մը շինութեան ձեռնարկուած և սակայն առանց կայսերական հրամանի սկսուած լինելուն համար՝ տեղական կառավարութեան կողմանէ արգիլուած լինելով շինութիւնն, Պատրիարքարանը խնդրեց Բ. Դրնէն, որպէս զի պէտք եղած կայսերական հրամանը տրուի։

Բաղէշի առաջնորդական տեղապահ կարգեալ Տ. Արիստակէս վարդապետ չկրնալով ի գլուխ հանել իւր պաշտօնը, մեկներ է անտի։

Անցեալները Նիկոմիդիոյ Առաջնորդ Գեր. Տ. Ստեփան վարդապետը կողոպտող աւազակներն ձերբակալուեր, և գողօնները գտնըւեր են։

(1) Այսպիսի կարևոր լուր մը, (եթէ ստոյգ է), մեր Երզնկացի թղթակիցներէն ոչ ոք խնդիր չէ ըրած մեզ ծանուցանելու մինչև ցարդ։ Ծ. Խմբ.

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՔ ԱՐՄԷՆՈՅ—ՔՈՒՐԴԻՍՏԱՆԻ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ Պ. ԹՐՕԹԹԸՐԻ

(Շար. և վերջ)

ՔԱՂԴԷԱՑԻՔ

Քաղդէացիք (1) ճիշդ այն ցեղէ են, յորմէ սերեալ են, վերև նկարագրուած Նեստորականք։ Մի քանի սերունդներ առաջ, իրենց (Քաղդէացւոց) նախնիք բաժնուեցան վաղեմի եկեղեցիէն, և Հռոմէական եկեղեցւոյն յարեցան։ Անոնք տակաւին կը պահեն իրենց Քաղդէացի անունն, և անարգական կերպիւ Նեստորական անունը կուտան այն եղբարց զորս թողուցին։

Քաղդէացիք բազմաթիւ կամ ազդեցիկ հասարակութիւն մը չեն. իրենց կեդրոնատեղին է Մուսուլ, բայց մի Արքեպիսկոպոս ունին Տիարպէքիր, որ ի Հռոմ դաստիարակուած հմուտ և ճարտար անձ մ'է։ Չեմ կարծեր որ Քուրդիստանի Հիւպատոսութեան մէջ 6,000է աւելի լինին Քաղդէացիք, որոց մեծ մասը կը գտնուին ի Ճէզիրէ (Տիգրիսի վրայ) և շրջակայներն, և հիւսիսային ու հիւսիսային արևելեան կողմն այդ քաղաքի, դէպ ի Նեստորականաց երկիրը։

Ֆիզիքապէս, Քաղդէացիք գեղեցիկ ցեղ մ'են, մանաւանդ Ճէզիրէի կողման բնակիչները։

Մեծ մասամբ երկրագործ ժողովուրդ մ'են։ Ի Տիարպէքիր և ի Ճէզիրէ, Քաղդէացիք Արաբերէն կը խօսին, մի քանի գաւառակաց մէջ՝ Քրդերէն, և Նեստորականաց երկրին մօտ՝ կարծեմ թէ նոր Ասորերէն կը խօսին։

ՅԱԿՈԲԻԿԵԱՆՔ (2)

Յակոբիկեանք կամ «Հին—Ասորիք», որպէս կ'անուանեն զիրենք, գրեթէ համացեղ են Նես[...]իմ Հիւպատոսութեանս շրջանակին մէջ, որոց գրեթէ ամենը կը բնակին Մարտինի Սանճագին մէջ։ Անոնք կը կրեն իրենց կրօնի հիմնողին անունն, որ Յակոբ անունով կրօնաւոր մ'էր, բաժանեալ Անտիոքայ նախկին եկեղեցիէն։ Միտեաթ գաւառին մէջ, որ լեռնոտ և քարուտ գաւառ մ'է, զօրաւոր գիւղ մը բնակած են, և մի քանի մեծ գիւղեր կան բաղկացեալ ամբողջապէս Յակոբիկեաններէ, որք ընտիր, կորովի և գեղեցիկ ցեղ մ'են, և կը խօսակցին Սուրիական արդի լեզուին (Սուրէ) Դուրանի կոչուած մէկ գաւառաբարբառը, թէև անոնցմէ շատեր հաւասարապէս ընտանի են Քրդերէնի հետ։

Այս գաւառակաց մէջ, Քրիստոնէիցմէ շատեր զէնք կը կրեն և իրենք զիրենք բաւական լաւ կը պաշտպանեն իրենց Քուրդ դրացեաց դէմ, և երբեմն անոնց հետ կը միանան հակառակելու համար այն պաշտօնատարաց, որք պարբերաբար իրենց երկիրը կ'այցելեն տուրք հաւաքելու, և այս գործին մէջ իրենց օգնելու համար՝ ընդհանրապէս իրենց հետ կը բերեն զօրքեր և մշնամի Քուրդաց անկանոն գունդեր։ Յակոբիկեանց Պատրիարքը վերջին տարիներս աշխարհի չորս կողմը կը թափառի հանգանակութիւն ընելու, չգիտենք ճշդիւ ի նպաստ իրե՞ն թէ իր եկեղեցւոյն. բայց ժողովուրդն, որ աղէտ է և անխնամ մնացած է, խառնիւ կը գանգատի անոր բացակայութենէն և իրենց գտնուած հոգևորապէս լքեալ վիճակէն։ Անոնցմէ շատեր վերջերս Բողոքական եկեղեցւոյն յարեցան։

ԿԱԹՈԼԻԿ ԱՍՈՐԻՔ

Կաթոլիկ Ասորիք, որք Յակոբիկեաններէ կամ Հին Ասորիներէ զանազանուելու համար, Սիւրեանի կ'անուանեն զիրենք, նոյն ցեղէ են, բայց Հռոմէական կաթոլիկ եկեղեցւոյն յարեալ։ Սակաւաթիւ Սիւրեանիք կը գտնուին ի Տիարպէքիր և ի Մարտին, և աննշան հասարակութիւն մ'են։

ՅՈՅՆՔ

Յոյնք լաւ հանքահան և որմնադիր ըլլալով, կը գտնուին պղնձի և կապարի հանքերուն մօտ. ուստի կը բնակին Էրղանա Մատէն, Քարբերդի նահանգին մէջ։ Նաև Կարնոյ նահանգին այլ և այլ կողմերը, մասնաւորապէս Կարնոյ և Բաբերդի քաղաքաց մէջ։ Անոնց աշխատութիւնն այժմ շատ չուզուելով, բարգաւաճ վիճակի մէջ չեն, և անցեալ տարի մի քանի Յոյն ընտանիքներ գաղթեցին ի Ռուսիա, ուր գրկաբաց ընդունուեցան։ Հիւպատոսութեանս սահմանին մէջ անոնց թիւն 5,000է աւելի չէ։ Մի քանի տեղեր բոլորովին կորուսած են իրենց նախկին լեզուն, և իբր մայր լեզու կը գործածեն նոյն գաւառաց տիրող լեզուն։ Մեծագոյն մասն Ուղղափառ Յոյն դաւանութենէ են, բայց սակաւաթիւ Հռոմէական կաթոլիկներ ալ կան իրենց մէջ։

ԵԷԶԻՏԻՔ

Եէզիտիք կամ Սատանայապաշտք խիստ հետաքրքրաշարժ ժողովուրդ մ'են, թուով իբր 20,000, խումբ խումբ ցրուեալ Հիւպատոսութեանս շրջանակին մէջ։ Պէտք էր թերևս Քուրդաց մասին մէջ դնել զանոնք, ըստ որում ընդհանուր կերպիւ Քրդերէն կը խօսին։ Ոմանք կը կարծեն թէ Եէզիտիք կորուսեալ ցեղերուն մնացորդաց մէկ մասն են, և 1253 թուականէն մնացեալ Սուրիական ձեռագիր մը կը յայտնէ թէ Եէզիտիք, կամ Իզիտիք Եբրայական սերունդ են։ Անոնց մեծ մասնաւորութիւնն է իրենց կրօնն, որ սա գաղափարի վրայ հիմնուած է թէ՝ երկու ոգիներ կան՝ մերձաւոր բայց ոչ ճշդիւ հաւասար զօրու[...] Հիմա Բարին գերակայութիւն ունի, բայց միւսին ալ կարգը կ'գայ օր մը, և ըստ որում Բարի ոգին նոյն իսկ իւր բնութեամբ չկրնար չարիք ընել իրենց, կը կարծեն թէ կարևոր բանն է հաշտեցնել Չար ոգին և լաւ վարուիլ անոր հետ։ Բայց Եէզիտիներու կրօնին մէջ խառնուած են Քրիստոնէութեան ինչ ինչ ձևերն, և կը կարծեմ թէ կը գործածեն մկրտութեան արարողութիւնը և կը խաչակնքեն։ Անոնց կրօնական կեդրոնն է ի Շէյխ Ադի, գիւղ Մուսուլի արևելակողման լեռանց մէջ։

Սիւննի իսլամք, որք կ'ատեն և կ'անարգեն Եէզիտիներն, ամբաստանած են զանոնք, որպէս նաև Գըզըլպաշներն, իբր թէ իրենց գիշերային կրօնական արարողութեանց միջոցին ամենազզուելի անկարգութիւններ կը կատարեն եղեր. բայց կը կարծեմ թէ այս ամբաստանութիւն անհիմն է թէ՝ Եէզիտիներու և թէ՝ Գըզըլպաշներու նկատմամբ։

Եէզիտիները լաւագոյնս ճանչցողներ դէշ չեն խօսած անոնց վրայ։ Պ. Լէյըրտ կը նկարագրէ զանոնք իբր միամիտ, պարկեշտ, աշխատասէր, քաջ, մաքրասէր և քաղաքավար մարդիկ, բայց միւս կողմէ՝ խորոխ, պատերազմասէր, ապստամբ և աւազակ։ Ես կրնամ հաստատել դէթ այս վերջին կէտը, զի անոնք նշանաւոր ստահակներ են. Թուրք պաշտօնատարք Եէզիտիները զինուորագրութեան մէջ մտցնելու համար, իսլամ կ'անուանեն զանոնք, և Տիարպէքիրի նահանգին հարաւային գաւառակաց մէջ, ուր մեծ մասամբ կը գտնուին, այժմ զօրք կը գրուին արդարեւ։ Պայազիտի գաւառին մէջ Եէզիտիներու մեծ ցեղ մը կայ Սիփիկանք կոչուած, որ զօրք չտար, բայց նման Քուրդաց, որոցմէ դժուարաւ կրնան զանազանուիլ, անկանոն ձիաւորներ կուտան պատերազմի ատեն։

Եէզիտիք ընդհանրապէս երկրագործ և խաշնարած են, և կըրթութենէ զուրկ լինելու մասին ընդհանրապէս վիճակակից են զիրենք շրջապատող ուրիշ ցեղերու։ Մեծագոյն թուով կը գտնուին Սինճար լեռները, Մուսուլի արևմտեան կողմի անապատին մէջ, ուր չարունակ կռիւներ ունին իրենց Արաբ դրացեաց հետ։ Նոյնպէս բազմաթիւ են Մարտինի Միտեաթ և Նսիպինի գաւառակաց մէջ, և կը գտնուին նոյնպէս Թուրք-Ռուսական սահմանագլխին վերայ մերձ ի Պայազիտ։ Եէզիտիներու մի քանի գիւղեր կան սահմանագլխին միւս կողմն ալ։

ԱՐԱԲՔ

Անապատի Պէտէվիք չեն կրնար Հիւպատոսական շրջանակիս մէջ ներկայանալ, ի բաց առեալ թերևս Թայ ցեղն, որ 4,000 վրան կը համբուի և խաշնարածութեամբ կ'ապրի Նսիպինի մօտ։ Պէտէվի Շամար ցեղերուն մի մեծ ապաստան եղած է Սինճար լերանց ստորոտը Խապուր գետի մօտ գտնուած երկիրն, որ սակայն, թէև երբեմն Տիարպէքիրի կուսակալութեան ներքև, Մուսուլի կուսակալութեան կը վերաբերի այժմ. և որովհետև ներկայ տեղեկագիրս արդէն չափէն աւելի երկարեցաւ, և Արաբաց սովորութիւններն ալ հանրածանօթ են, ասա բան մը չպիտի գրեմ անոնց վրայօք։

ԹԷՐԷՔԷ—ԻՄԱՆՔ

Թէրէքէ—իմանք կամ Գարա—Բաբաքք պէտք չէ շփոթուին Թիւրքմէնաց հետ։ Անոնք, թուով մի քանի հազար, կը գտնուին Պայազիտի գիւղերուն մէջ. մի քանի հազար ալ գաղթած են վերջերս Ռուսիոյ ձեռքն անցած երկրէն, ուր երբեմն կը բնակէին իբր 25,000 Թէրէքէ-իմանք։ Ըստ հանգուցեալ հիւպատոս Պ. Թէյլըրի, այս ժողովուրդ՝ իւր հաւատքէն, սովորութիւններէն և դէմքէն դատելով, թուի լինել սերունդ հիւսիսային Ատրպատականի Պարսկաց, որք Պարսկաստանէն գաղթած են, երբ արդի Ռուսական հողին վերոյիշեալ մասը գրաւեցաւ Շահ Աբասի կողմէ։

Այս ժողովրդեան մեծ մասը դեռ կը բնակի կովկասեան հարաւային գաւառաց մէջ։

Թէրէքէ իմանք այժմ բռնած են այն գիւղեր և հողեր, որք Մարքշալ Բասքևիչի բանակին հետ Ռուսիա գաղթող Հայոց կը վերաբերէին երբեմն։ Ամենքն ալ Շիի են, ցեղապետնին կը բնակի Պարսկաստանի հիւսիսային կողմն, և Ռուսիոյ, Թուրքիոյ և Պարսկաստանի բոլոր Թէրէքէ իմանք անոր ազդեցութեան ներքև են։

ՀՐԵԱՅՔ

Հրեայք անկարևոր հասարակութիւն մ'են և սակաւաթիւ։ Մի քանի հարիւր հոգւոյ մեծիկ գաղթականութիւն մը կայ ի Պաշգալէ (Հէքեարի), փոքր գաղթականութիւններ ալ կան Տիարպէքիրի նահանգին մէջ ի Նէսիպին և ի Ճէզիրէ. բայց Տիարպէքիրի մէջ իսկ շատ խեղճ և լքեալ հասարակութիւն մ'են, և դպրոց մ'անգամ չունին։

ԳՆՉՈՒՔ

Սակաւաթիւ են և ցրուեալ ամեն կողմ։ Ուրիշ տեղեկութիւն չեմ կրնար տալ անոնց նկատմամբ, բայց սա թէ անոնք Հայերէն, Քրդերէն և Թուրքերէն կը խօսին ըստ գաւառին յորում կը բնակին։

ԳԸԶԸԼՊԱՇ ԹՈՒՐՔԵՐ ԵՒ ԹԻՒՐՔՄԷՆՔ

Տեղեկագրիս մէկ ուրիշ մասին մէջ, Գըզըլպաշ Քուրդաց վրայ խօսելու առթիւ նկարագրեցի Գըզըլպաշ Թուրքերն ալ։ Թիւրքմէնք հազուագիւտ են սահմանագլխի գաւառաց մէջ, բայց մի քանի հարիւր տուն Թիւրքմէնք կան գիւղերու մէջ հաստատեալ, Տիարպէքիրի արևելեան կողմը, Տիգրիսի եզերաց վրայ գտնուող գաւառակները։ Անոնք Շիի Մահմետականներ են, և հանդարտաբարոյ, վայելչադէմ և խելացի ցեղ մ'են։

ՉԵՐՔԷԶՔ ԵՒ ՉԷՉԷՆՔ

Չէչէնք կովկասէն եկան իբր 16 տարի առաջ, և հաստատուեցան ի Րաս-իւլ-Այն, Միջագետաց դաշտին մէջ, Մարտինի հարաւային արևմտեան կողմը, թուով իբր 20,000։ Անոնց բնակատեղին վերջերս Տիարպէքիրի կուսակալութենէն Զօրի (Հալէպ) կառավարչութիւն փոխադրուեցաւ։ Իրենք ամեն մարդու դէմ ձեռք վերցուցած էին, և ամեն մարդ ալ ձեռք վերցուցած է անոնց դէմ։ Ի սկզբան, Արաբաց դէմ պատուար մը պիտի լինէին, և իրենց թուոյն մէկ մասը կորուսին կռուելով Արաբաց և Քուրդաց դէմ, ինչպէս նաև սովու և համաճարակ հիւանդութեանց դէմ։ Այժմ 5,000 հոգի մնացած են. իրենցմէ շատեր իբր ոստիկան կը գործածուին Տիարպէքիրի կուսակալութեան մէջ, բայց այնչափ աւելի են որ անապատին մէջ շատ գաւառակներ և ուրիշ տեղեր չեն համարձակիր մտնել։ Չէչէնք գեղեցիկ, խելացի, ընտիր ցեղ մ'են։

Չէրքէզք կը գտնուին ի Մուշ և այլուր, Հիւպատոսութեանս հիւսիսային գաւառաց մէջ, թուով սակաւ։

Անոնց սովորութիւններն այնքան հանրածանօթ են, որ նկարագրութեան պէտք չեմ տեսներ աստ։ (Սուր.)

ՀԷՆՐԻ ԹՐՕԹԹԸՐ
Հազարապետ,
Վեհ. Թագուհւոյն Հիւպատոսն ի Քուրդիստան.

Կ. Պոլիս, 30 Հոկտ. 1880

ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼՆ

Բ.

3

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ

Հայոց մէջ

(Շար. և վերջ)

Սակայն եթէ Փէշտիմալճեան պատուելին մանկավարժական ամենամեծ սխալ մը գործած է, եթէ բնութեան ու տրամաբանութեան դէմ մեծապէս մեղանչած է գրաբար քերականութիւն գրելով և ուսուցանելով, այդ՝ իր ժամանակին քան իր իսկ յանցանքն է։ 1829 ին տպուած է «պատուելի Գրիգոր դպրի Փէշտիմալճեան Հայկազեան լեզուի Քերականութիւնն» զոր ախիս մէջ երկիւղածօրէն բռնած եմ իբրև յիշատակ իմ բարեյիշատակ հաւիս։

«Հարկ է խօսող անկանիլ ընդ սայրասուր գերանդեաւ» կը գրէ բանաստեղծն. հարկ էր որ Նորոգութեան սայրասուր գերանդիններուն անկանէր հին կրթական դրութիւնն. հարկ էր որ հասնէր 1848 փրկաւէտ թուականն և Նիկողոս Զօրայեան տար հասարակ հարուածն հին մանկավարժութեան, ի լոյս ընծայելով իր մաքրուած այլ անմռայլ տետրակն որ կը կոչուի [illegible]։ Մտիկ ըրէք Նորոգչին պատմութիւնն ու մանկանց կրթութեան նկատմամբ իր դաւանութիւնն, որ ապաքէն պատիւ պիտի բերէր այսօր առաջին մանկավարժին Գերմանիոյ. «Տասներեք տարու էի, իմ առենն՝ խիստ իմաստուն կարծուած վարժապետի մը աշակերտած էի։ Ասիկայ դիս Սողոմոն իմաստունին ցեղէն մէկը կարծելով, ինծի Ճարտասանութիւն, Թէատրոսի բարոյական փիլիսոփայութիւն ու Դեղ կենացը և ալ մէկէն դաս կուտար։ Միայն այն կը զարմանամ թէ ի՛նչպէս ելեր էր, որ տրամաբանութիւն ալ դաս չէ տուեր. կ'երևայ թէ ինք բնաւ տրամաբանութիւն չունէր, կամ ժամանակս անցած սեպելով զանց առեր էր. բայց աւելի հաւանական է որ առջի պատճառին համար էր։ Ուստի զարմանք չէ, որ տասն տարուան թէպէտ եռանդով պարապեցայ, բայց հիմայ մտքիս մէջ այն գիրքերուն անուններէն ուրիշ բան չի մնաց։ Ինչպէս որ նեղ հագուստներով արեան շրջանառութիւնը կ'արգիլուի ու մարմինը կը հիւանդանայ, սանկ ալ, մտքին կարողութիւնները բաւական ուժ չստացած՝ կանխահաս ուսմամբ ու ծանր եղանակներով անոնք հոգնեցնելէն՝ նախ անոնց զարգացումը կը խափանի, երկրորդ անոնց ուժը կը տկարանայ։ «Բնութիւնը կ'ուզէ, որ մարդս՝ մարդ «չեղած տղայ ըլլայ։ Այս կարգը «խանգարել ուզելովնիս, անհամ «պտուղներ կըստանանք, որ ոչ հա«սունութիւն ունին և ոչ համ, ու «շուտով կը թարշամին ու կը փտին։ «Ահա այս պատճառին համար է «որ այնքան ծեր տղայներ ունինք։»

* * *

Այսպէս էր երբեմն ազգային կրթութիւնն Հայոց մէջ։ Որպէս անցեալ օր կը գրէր աշխատակիցս Բ. Քէչեան, դեռ մեծ բարեփոխութեան է կարօտ ազգային դաստիարակութիւնն. այլ որքա՛ն ալ մեծ բարեփոխութիւն արդէն կատարուած է ազգային դաստիարակութեան մէջ։

Եւ ազգային յառաջադիմութեան էական պայմաններն նկատուող ազգային վարչութեան, ազգային լեզուին և ազգային կրթութեան բարեփոխութեան որքա՛ն նպաստած է Հայ մամուլն։ Նիկողոս Զօրայեան, այն Նորոգիչն զոր ի վկայութիւն կոչեցի. Նիկողոս Զօրայեան այն քարոզութիւնք ցայսօր կը պտղաբերին, Մասիսի մէջ կը կատարէր նոյն հանգոյն գործն զոր բաժանած եմ ես իբրև գրական խմբագիր։ Երբ կը յիշեմ այս պարագան, և երբ ականջս կը յիշեմ այն նամակն, ուր Մշեցի համբաւաւոր... օգնական-խմբագիրն կ'ըսէր թէ Մասիսի խմբագրապետն [...] հանդէսներէ շրջապատուած է, երբ կը յիշեմ զայս, կը ծիծաղիմ, ամենէն սուր ծիծաղովս կը ծիծաղիմ։

Մասիս անտարակոյս անցելոյն մէջ ունեցած է և դեռ ունի թերթներ որք տակաւ առ տակաւ պիտի լըցուին անտարակոյս. — և երիտասարդք բնապէս կը տենչան թէ շուտ լցուին թերթներն։ Այլ միթէ Մասիս այսօր խոտելի թերթ մ'է՞. և միթէ Մասիս իր եռեսնամեայ կենաց մէջ փառաւոր ժամանակներ ունեցած չէ՞, քանքարաւոր խմբագիրներ ունեցած չէ՞. կը կնքեմ յօդուածս անկողմնակալ դատաւորի մը վկայութեամբն այս նկատմամբ։

«... Մասիսի ոսկեդարն էր յայնժամ,— երբ Պառնասեան կը բազմապատկէր զինք այդ թերթին մէջ. Այդ ուշիմ և անխոնջ դրագէտին շնորհիւ՝ Գօլէժ տը Ֆրանսի դասախօսութիւնք, այդ մատրիւր կ'ունկնդրեն քաղաքականութեան և գրականութեան իշխանք իսկ՝ կը թարգմանուէին, կը մեկնաբանուէին և Հայ միտք մարսելի կը գործուէին Մասիսի Բանասիրականին մէջ, ուր այլ ազգային ականաւոր գրագէտք ալ ինքնակամ կը բերէին իրենց հարուստ բաժինն։ Ինչ որ բուն խմբագրական յօդուած կը կոչուի, կամ որ նոյն է՝ խորհրդածութիւնք ազգային անցից վրայ, տեղ այն բաղուն և փայլուն գըրչին արդիւնքն էին՝ որ երբեմն Մեղուի մէջ ազգային Սահմանադրութիւնն —չեւ ևս ծնած և ծնելէն յառաջ — ներքին թէ արտաքին ոսոխաց դէմ պաշտպանեց հզօր զօրութեամբ և անհամեմատ փառօք։ Մասիսի Թերթօնին մէջ Պ. Իւթիւճեան, առանց խմբագրութենէ գըլխովին ձեռնպահ ըլլալու, բնագրին արժան լեզուաւ մը կը թարգմանէր Թափառական Հրեայի հըրաշալի պատմութիւնն որ կը յուզէր համանգամայն և կը լուսաւորէր Հայ ժողովուրդն։ Իւփոյ պատգամներն, Կիւզօի լաւհերն, Թիէրի

---

(1). —Քըլտանի կոչուած ժողովուրդը։

(2). —Տեղացիք կ'ըսեն Եագուպի։

վճռուներն, ժիւլ Սիմօնի ճառերն, ժիւլ Ֆավռի չանթերն, Հայր Յաւկինթոսի բողոքներն, Կառնիպալդիի քաղաքործութիւնք, Բիսմարքի սխրագործութիւնք արձագանգ կը գտնէին Մասեաց էջերուն մէջ։

«Թերութենէ լիովին զերծ է՞ր յայնժամ Մասիսն։ Ո՛չ, անշուշտ.— անթերի գործ արդէն կա՞յ, և ո՞վ քան ամենայնի գեր ի վեր է սոդիւ. տէ. Նեատոր ասպետն Գերեննեան ընթերցման մէջ կ՚ըսէ.

«Բայց երբէք գիրք զամենայն միաւ հաղոյն չ՚եսուն մարդկան։» (1)

ԳՐԱՍԻՐ ԱՏՈՄ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
Ի ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷ

(ՄԵՐ ԹՂԹԱԿՑԷՆ)

Բաղէշ, 16/28 սեպտ.

Վանայ արեւմտեան կողմը ծովակէն հինգ ժամ հեռի ուղեւորի դիմացը կ՚ելնէ այն քաղաքը, որոյ Բաղէշ կամ Պիթլիզ անունը տրուած է. ես զանց կ՚ընեմ այն կէտերը որք քաղքի բարձր հնութիւնը կը ցուցնեն. ներկայն աւելի ստոյգ է քան անցեալը։

Խորաւորդ, Ջորամէջ քաղաք մ՚է Բաղէշը. շէնքերը որբասաշ, ծառազարդ, սեպ բարձրաւանդակներու կողերէն կախուած ճարտարապետական այնպիսի մի զուգորդութեան մէջ կը մնան, որ շատ անգամ ասիական ճաշակի ընտիր կողմը կը բացատրեն։

Ջորս կողմէն գետերը կը խոխոջեն, աղբիւրները կը վիժեն, հանքջրերը կը ցայտեն. գարնանէ ցաշուն բնակելի տեղ մ՚ըլլալու ամեն յատկութիւն ունի Բաղէշը. իսկ «Ձմեռը», ինչպէս կըսէ Ցիմերման, «լաւ է նորա համար որ ունի լաւ ուտեստ, լաւ հագուստ, լաւ կրակ. հակառակ պարագային աղետալի է»։

Բաղշոյ ազգաբնակութիւնը կը բաղկանայ գրեթէ Հայերէն ու Թուրքերէն. թէպէտ կան Ասորիներ ու Քրդեր որք հաշուի մտնել չեն արժեր։

Բաղշեցիները անդամաղննապէս այն հանգամանքները չունին զոր կը փայլեցնէ իր վրայ իր դրացի Տիգրանակերտ. ամենքն ալ գրեթէ միջահասակ են, սև աչուի, սեւամազ, սպիտակադէմ. յաղթանդամ մէկը բացառութիւն է։

Բաղշեցւոց վրայ գործարանաւորութեան մէջ նիւթական մեծ ոյժ կայ, ամեն մէկը իր անհատական գործառնութեան շրջանի մէջ մի մի առիւծ է. շահադիտական սկզբունքները այնպէս մաղած ու պարզած են, որ շատ անգամ կը զարմանա՞ մարդ երբ կը վերլուծէ իրենց կեանքը։

Հրապարակական կամ հաւաքական շարժմանց միջոցին Բաղշեցւոյ գործօնէութիւնը լարող ոգին շահն է կամ ազգեցութիւնը. սկզբունք դեռ ուղիղ նշանակութիւնը ունեցած չէ հոս։

Բաղշեցւոյ մտաւորական վիճակը մեծերս բաւական կաղդուրուած է. անցեալի նկատմամբ մեծ քայլեր արած է Բաղէշը երկու սեռի յառաջադիմութեան համար. Բաղշոյ համար այժմ 0/0ին 30ը կարդացող են։ Ճիշդ հաշիւ չը կըցի առնել, յետոյ կը գրեմ ձեզ։

Բաղշոյ դպրոցներ.— Բաղշոյ մէջ կայ այսօր 7 արու դպրոց, 1 էգ. դպրոց, 9 ծաղկոց ուր աղջիկ և տղայք խառն կուսնին։

Եօթն արու դպրոցներու մէջ կայ 378 ուսանող, որոյ վրայ աւելցնելով ծաղկոցներու ու Բողոքական ազգայնոց գեղեցիկ սեռի ուսանողաց թիւը, կ՚ունենանք 710 ուսանողներ, որք Բաղշոյ ապագայ անձնաւորութիւնը կը կազմեն։

Այսչափ ուսանողներու համար Բաղշոյ մէջ կայ քսան ուսուցիչ. 11ը արու, 9ը էգ. ուսուցչաց մեծ մասը բաւական լաւ են, կրնան լեցնել տեղական պէտոյքները։

Եօթը արու դպրոցներէն մին ընկերական է, միւսը Բողոքական, մնացած հինգը ազգային. այս հինգէն երեքը թօշակաւոր են, ուսուցիչը տարեկան որոշեալ տուրք մը (1—1 1/4 ոսկի) կ՚առնէ, մնացած երկուքի ծախքը եկեղեցին կը հոգայ. վարժուհիներու տարեկանները աշակերտաց ծնողք կը վճարեն։

Այս դպրոցները ընդհանրապէս քիչ շատ կը մերկանան այն յատկութիւնները որք հին Թմբրոցներու յատկանիշ լինելու յատուկ են, և կը մնան այն ուղղութեան մէջ որմէ կարելի է լաւատես գաղափարներ կազմել Բաղշոյ ապագայի համար։

Ազգային դպրոցներու առաջին համարուածներու մէջ կրնայ աւանդուիլ Հայերէն իր պարագաներով. Թուաբ. Գրհաշիւ. Ազգ. ու Ընդհ. պատմութիւն, կրօն. Աշխարհ. Մարգակազմ. Երաժշ. Բնական փիլիսոփայութիւն, Գաղղիարէն, Անգղիերէն և Թուրքերէն ևն։

Ուսուցիչները հասարակօրէն օտար են, չորսը միայն տեղացի. միւսները շրջականերէն։

Գեղեցիկ սեռի դպրոցը, ինչպէս մի հատ է, ան ալ Բողոքական ազգայնոց կը վերաբերի, դպրոցի տեսչութիւնը Ամերիկացի Մր. Նապի ձեռքն է. աշակերտուհիները քաղքէն ու շրջակայներէն ժողված են, ոմանք թօշակով, ոմանք ձրի։

Բաղշոյ մէջ կայ և ընկերական մի դպրոց, ունի 2 ուսուցիչ և 48 աշակերտ. ընկերութիւնը տարուէ տարի որոշեալ գումարներ կ՚առնէ աշակերտներէն՝ բացի բաժնեգիններէն. աշակերտները բոլորն ել գրեթէ հարուստ են. շատ անգամ այնպիսիներու տներէն երկերկու տղաք կը կարդան հոն, որք մի մի առանձին ուսուցիչ կարող են ունենալ. դպրոցի մէջ 4—5 աղքատ միայն կայ։

Այս աշակերտներէն ո՛չ ոք փոխժամկետ լինելու տրամադրութիւն ունի, բոլորն էլ միայն եօզ պաշտելու կը պատրաստուին. չը գիտեմ ընկերութիւնը ի՞նչ շահած կ՚ըլլայ երբ մի քանի հարուստներու տղաքները կրթէ այն սատակով որ «աղքատի, խեղճի դաստիարակութեան լուման է»։

Ես համեստօրէն կը կարծեմ որ Պատ. ընկերութիւնն աւելի ճիշդ և աւելի արդար վարուած կ՚ըլլայ եթէ աղքատի դաստիարակութեան լուման աղքատ և տնանկ գիւղացւոց միտքը մշակելու գործածէ. Բաղշոյ դպրոցի ծախքով կարելի է չորս Նախակրթարան բանալ շրջակայ գիւղերը և 48 տղու տեղ կարդացնել 200 տղայ։

Գիւղերը գրեթէ ո՛չ ոք գրել կարդալ գիտէ, ո՛չ ոք իրմէ տեղեկութիւն ունի. շատ անգամ Հայերէն չը գիտեն. դպրոց, ուսուցիչ սեպել քահանայ անծանօթ բառեր են իրենց համար. այսպիսիներ պէտք է կրթել։

Երբէք արդարութիւն չէ անտեսել գեղերն որք հոգեվարքի մէջ են ու խոշորացուցով գիտել քաղքցիներն. ընկերութիւնը թող տայ իր հացը սովածին, իր լոյսը կոյրին, իր յոյսը լքեալին. parlez-vous francais? how do you do? ich befinde mich bortrefflich ըսելու և գրելու կարող 48 աշակերտ ազգին տալու տեղ, ընկերութիւնը թող տայ ազգին 200 աշակերտ որք "Հայ եմ, Հայերէն մը միայն գիտեմ" ուզգացրեն։

Բաղշոյ շրջակայ գեղերը բոլորն ալ բնութեան վիճակի մէջ են, աղքատ, պարտական, մինչդեռ Բաղէշը հարուստ, ճոխ. Բաղշոյ մէջ ընկերութեան դպրոց ունենալը Բաղշեցւոց արծաթսիրութիւնը չը գոհացնելէ զատ ուրիշ արդիւնք չունի ... ։

—Առուտուր— Բաղէշ միշտ մեծ դեր ունեցած է վաճառականութեան մէջ. իր աշխարհագրական դիրքը այս մասին ամենայաւ յարմարութիւն ունի։

Տեղական բարձր վաճառականութեան մեծ գործիչները Հայ են. առուտուրը գրեթէ Հայոց մենաշնորհն է, 40ին 2ը հազիւ Թուրք են, անոնք էլ անգործ։

Տեղացի Հայերը զարմանալի առանձնայատկութիւն մ՚ունին առուտուրի համար. Պոլիս, Տփխիս, Մոսկուա, Օտեսա, Նուխի, Եգիպտոս, Բերլին, Տիարպէքիր, Սղերդ, Կարին, Մուշ, Պուլանուխ, Խնուս, Մանազկերտ, Պարսկաստան, Բաղշեցւոց առեւտրական շահու աղբիւրներն են. սեպ կ՚այցելեն այս տեղերը, տեղէ տեղ ապրանք կը փոխադրեն, երբեմն տարիներով այն տեղեր կը մնան, երբեմն գործակատարներ կը հաստատեն։

Բաղէշ եկած ապրանքներն ընդհանրապէս Պոլսոյ, Բերլոյ, Պարսկաստանի կը վերաբերին. Բաղշոյ արտահանած ապրանքներն են գլխտոր, գազի խէժ, բուրդ, Թիֆթիք, անիսոն, կաշի, չիլա ևայլն։

Բաղշոյ ամեն մի վաճառական միջին հաշուով 3 հազար ոսկւոյ առուտուր ունի իր ձեռքը, կամ որ նոյն է ըսել, 3 հազար ոսկի շրջաբերութեան հանած է. սնակ լաւ գիտեն շահիլ, գործածել ո՛չ. ամեն տեղէ աւելի ոսկին Բաղէշ գին կ՚առնէ։

Արուեստ— Տեղական բոլոր երեւելի արուեստները Հայոց ձեռքն են։

Շիլայի կամ կարմիր կտաւի 40 գործարան կայ այսօր Բաղէշ. երբեմն շատ բանուկ էր Ներկարարութիւնը, հիմա իյնալու վրայ է, այնպէս որ երբ տասն տարի առաջ 70-80 հազար լիտր բամբակ կը գործուէր չիլա, կտաւ ըլլալու համար, այսօր հազիւ 10 հազար լիտր կը գործուի։

Ոսկերչութիւն, կօշկակարութիւն, ղխնագործութիւն, դարբնութիւն, խաղախորդութիւն, հիւսնութիւն, որմնադրութիւն, Թիթեղնագործութիւն, ժամագործութիւն, մոյկակարութիւն Հայոց ձեռքն են. նպարավաճառութիւնը Թրքաց. համետագործութիւն, դերձակութիւն, կտաւագործութիւնը Հայոց ու Թրքաց։

Թէ՛ առուտուրի և թէ՛ արուեստի մէջ առաջին ու գլխաւոր դեր ունեցողները Հայերն են. Թրքաց էական ղբաղմունքը կառավարութեան մէջ պաշտօն մ՚ունենալ է. կառավարութեան մէջ Թօշակով ապրելու հետամտութիւնն այն իրական արդիւնքն ունի որ կ՚անդամալուծէ Թուրքերու բնական գործօն տրամադրութիւններն, և լոկ սպառիչ լինելու անգործօնէութեան կը դատապարտէ զիրենք։

Ազգային վարչութիւն— Բաղշոյ Ազգ. Վարչութեան համար խօսելով՝ ամենատխուր կերպարանք մ՚ունի նա. Սահմանադրութիւնը դեռ չէ կրցած տեղաւորուիլ այս հողի վրայ. Ուսումնական, Տնտեսական, Դատաստանական ևայլ խորհուրդներ անուն անգամ ունեցած չեն դեռ Բաղշոյ մէջ. կրօնական ժողով ըսուածը մի քանի Տ. Հայրերու և րեկոյթ է. բարի հայրերը, Աստուած շնորհք տայ, գլխովին անտեղեակ են իրենց պաշտօնի բնութեան։

Իսկապէս երկու ժողովք ունեցած է յարդ Բաղէշ, Ընդհանուր ու Քաղաքական. Ընդհանուր ժողովը ութ տարի է նոյն է, մեռածներ միայներ է. եթէ չեմ սխալուիր, իր ութ տարուայ կեանքը 10-15 նիստով միայն վերջացուցած է։

Հինգ ամիս է որ և է մի ժողով եղած է չէ Բաղէշ. գեղերը կըրուին, կ՚եփուին, հարցնող չկայ. Բաղէշ իր Արեւելքը կորսնցուցած է. տեղական վէճեր, իրարանցումներ, սահմանադրութիւնն այնպէս արտաքսեր են այս երկրէն որ հետքն անգամ չերեւիր։

Երէկ Ընդհ. ժողովոյ քուէարկութեան միջոցին Թէ+ -- ---ի վէճը այնչափ սաստկացաւ, որ քուէարկութիւնը բոլորովին իր գոյնը կորսնցուց. գրելով գլուխ չեմ ելներ հազար մի տեսակ նիւթեր կը կայծեն գլխս։

Երանի՛ թէ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն օր առաջ ուշադրութեան առնէր Բաղէշը, համոզուելով որ անկարգութիւնը կարծուածէն աւելի ծանրացած է։

Առ այժմ այսչափ։

ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Մեր խորագիր կը ներկայացնէ բառ մը, որոյ գործնական միտքն կը թուի առեղծուած մի լինել Հայոց մէջ, մինչև իսկ ներկայ ժամուս, յորում այնքան հզօր ջանքեր կը լինին միութեամբ գործելու. այո՛, օտարք պիտի պարտաւորին վերջապէս յօրինել սա առածը, Հայ ըէն խորող միանալ, և մենք կը յաւելունք, ոչ ի բարին և ոչ ի չարն. թէ ինչո՞ւ այսպէս յուսահատութեամբ սկսանք գրել առաջին տողէն, դորա պատճառն հարկ կը լինի որոնել այն իրողութեանց մէջ, որ ի մեծ վիշտ ըզգայուն սրտերու, տեղի կ՚ունենան նոյն իսկ այսպիսի փափուկ ատեն մը։

Ի բաց առեալ այն յոժար միութեան օրինակ՝ որ տուին առաջին Հայք՝ մեր գիւցազն Նախահօր շուրջն հաւաքուելով ամբարիշտ և աճարկու տիրանի մը դէմ, և այն միւս վսեմ տեսարանը զոր ներկայացուցին Նախկին քրիստոնեայ Հայք՝ առաջնորդութեամբ աննկուն զօրավարի մը և քաջարի քահանայի մը՝ խիզախելով ընդդէմ կրակապաշտ բռնակալութեան և իւր հզգին ծախող անմանակ մատնչի մը, Հայոց պատմութիւնը՝ ու-անկախ ժամանակաց մէջ՝ անմիութեան պատմութիւն մ՚է ընդհանրապէս։

Այն մեծ միութիւնը զոր դեռ անցեալ տարի կնքեցին երէկ մեծ կրթիչ ընկերութիւնք, և միւս մեծ միութիւնը զոր դեռ երէկ հաստատեցին Հայոց գործօն և զգօն ընտիր անձնաւորութիւնք, անօրինակ և գերագանց իրողութիւն մ՚են որ կը կատարուին դարուս վերջին քառորդին մէջ. այս լաւատեսական յայտարարութիւնը շատ առաջ չ՚եմք կարող տանիլ, և դժբաղդաբար կ՚ստիպուինք նկատել թէ այնքան փասահելի չ՚են մեր հանդիսաւոր դաշնմբք կնքեալ միութիւնք, և թէ զգոյն խզել զիւրին է այնքան՝ որքան զիւրին է խզել մազի թել մը։

Ե՞ր վասն կը զգրէ Միացեալ ընկերութեանց հսկայազօր շինուածն, զի Վարժապետանոց մի փակել որոշուած է, և այս որոշման դէմ ելած են զօրեղ այսպէս ոմանք ազգեցիկ հիմնադիրք. Վարժապետանոցի բաղդը կցուած է ուրեմն մեծ ընկերութեան մը բաղդին. քան տղայոց ճակատագիր կարող է յեղաշրջել հինգ հազար տղու ճակատագիրն եւ. աւելի պարզ, մի քաղաքի մէջ կրթութեան ասպիճանը փոխել ոչնչելով՝ անդառնալի կերպիւ վնասած կը լինինք եղեր կրթական ընդհանուր գործողութեանց խանգարումը. այսպէս Հայոց ազգային նկարագրեն մի՞ն է արդեօք. մենք կ՚ըսեմք թէ ոչ միայն մի Վարժապետանոց՝ այլ քսան դպրոց իսկ եթէ հարկ լինի փակել, հզօր կամեցողութիւն և համախոհ գործակցութիւն կարող են փրկել միութիւնը. Գաղափարաց տարբերութիւնք եթէ ատելութիւն և անջատում յառաջ բերելու յատկութեամբ օժտեալ են, պէտք է հրաժարիլ ուրեմն ամեն բանակցութիւններէ կամ վիճաբանութիւններէ, և զօրաւորին յանձնել ամեն իշխանութիւն, հզօրագոյն թիւն միայն պահանջելով ուրիշներէ։

Կարելի չէ՞ արդեօք տարակարծիք գտնուիլ խնդրոյ մը մէջ՝ առանց բարեկամական յարաբերութեանց վնասելու, և այդ խնդիր ե՞րբ ի վերջոյ գտնէ իւր լուծումն հեշտ և փրկարար միութեան մի վհատակաց մէջ, լուծելով նաև մեր հաստատուն յոյսերը։

Մեր գործիչներ՝ որք անշուշտ բարեկամ են Ազգին, պարտին Զերազեան կամ Թորոսեան դրօշակներ չը պարզել, և միութեան ասպարէզը կըռուոյ դաշտի փոխարկելով՝ այս եղկելի ազգին գլխուն նոր փորձանք մ՚ալ չը բերելու խոհեմութիւնն ունենալ. Քաղաքական և եկեղեցական դժուարութեանց համբ վաղուց առած է այս մարտիրոս Ազգը, կրթական կամ դպրոցական դժուարութիւն մ՚ալ մի՛ ստեղծէք. Ցանուն քաղաքակրթութեան և լուսաւորութեան վաստակողներ էք դուք, խաւարի և տխմարութեան անուամբ մի՛ սպանէք. ո՛ն, մի՛ մարէք մեր փրկութեան ջահերն՝ որոց լոյսն դեռ չ՚է թափանցած հայրենեաց ամեն խորշերն. այս աղերսը պիտի լսէք դուք Հայրենեաց ամեն գաւառներէ, ո՛ գործիչ երիտասարդք, որ աննկուն էիք արտաքին յարձակմանց դէմ, և որ կը սկսանք այժմ ներքին պառակտմամբ։

Այո՛, վարժապետանոցներու կամ համալսարաններու փակումը չէ որ կը կարէ Ընկերութեան կամ Ազգին վարկը, այլ ներքին պառակտումն է միայն ազգամեռ. Ազգը արդէն տեսած է մեծ կրթարաններու կանգնումն և կործանումը, Ճեմարան, Մուրատեան, Շահնազարեան և այլն, որոնք էին մեր յոյսերուն և Ազգի փրկութեան, այժմ նոքա մեր յոյսերու գամբաններ դարձան, մի՞թէ նաև ազգի փրկութեան.— ոչ։ Վանայ վարժապետանոցը Միացեալ ընկերութեան հասոյթի կաբևոր մասը կը լափէ, մինչ անդին հազարաւոր Հայ մանկունք անմասն են կրթութեան բարիքներէն. և եթէ յիշեմք որ միութեան նպատակն է Հայաստանի մէջ ծրի կրթութիւն ծաւալել ... ո՛ն անդր, սակաւուց տղաձութիւնը կրնայ տեղի տալ բազմաց օգնութեանց։

Պէտք է օգտակարին զոհել հաճելին. Վարժապետանոց շողշողուն բառն բարձր նախակրթարան անուան փոխելու մէջ անկարող եմք հասկնալ թէ ի՞նչ պատճառաւ կործանում, խանգարում և այլն կը նշմարեն. բայց Արեւելքի մէջ եմք։ ԱՐՇԱԿ ՀԱՅԿ

ԳՐԱԿԱՆ

ՑԱՆԿԱՑԱՐԱՆՍԻՑ
ՊԱՏԱՍԽԱՆ ԱՅՍ ՀԱՐՑՄԱՆ
«Ի՞ՆՉ Է ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ»

Վանել ամեն ախտաւակներ ու ամփոփել մաածութիւն,
Մի գեղեցիկ ոսկի սեանի վերայ պահել զայն երերուն,
Վարանեալ, անհանգիստ, այլ սակայն հաստատուն.
Թերևս մի վայրկենական երազի տալ անմահութիւն,
Սիրել ճշմարիտն, գեղեցիկն, խնդրել նոցա դաշնակութիւն։
Մտիկ ընել իւր սրտին մէջ դարձագանքն իւր հանճարին։
Երգել խնդալ, լալ, միայնակ, աննըպատակ, ըստ զիպվածին։
Ի մի ժպիտ, ի մի բարբառ, ի մի հառաչ, ի մի նայեցուց,
Երկինքն ի ..... մի գործ բնաւոր բերել յառաջ.
Զև մարգարտի տալ արտասուաց։
Կեանքս մէջ բանաստեղծին այս է տենչանք,
Այս է նորա գոյք, մեծութիւն, նաև կեանք։

Յ. Կ. ԵՐԿԱՆԵԱՆ

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ
Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՎԵԼՈՑ

Ցանկ Նուիրատուաց Սէվերեկեարու

(Շար. և վերջ)

Մեծ. Տեարք,	Արծ. ղրշ.
Յակոբ Կիւրինցի	10
Հաճի Կարապետ Մինասեան	10
Աւետիս Սանտալճեան	20
Հաճի Թորոս Մարտիրոսեան	20
Յովհաննէս Շալճեան	20
Հաճի Մարտիրոս Գասապեան	20
Գրիգոր Տուտուեան	30
Հաճի Յարութիւն Պայլօզեան	30
Յարութիւն Այվատեան	20
Հաճի Սարգիս Թօսունեան	20
» Կարապետ Անդրէասեան	10
» Յովհաննէս Մինասեան	20
» » » ի կին	10
» Սրբուհի Դաւիթեան	10
» Թորոս Թէքըպըլըքեան	10
» Գէորգ Պաճիմէեան	10
» Սարգիս Պալեան	30
» » Պալեանի կին	10
» Յակոբ Պայլօզեան	10
» » Պայլօզեանի կին	10
» Կարապետ Մարկոսեան	5
» Յակոբ Հաճի Պօղոսեան	20
» Գէորգ Աճէմեան	10
Գրիգոր Մուրատեան	5
Յակոբ Պաճիմէեան	10
Յովհաննէս Տօնէքեան	5
Կարապետ Ջուլֆիեան	10
Հաճի Յարութիւն Խաղնաճիեան	10
» Յակոբ Թորոսեան	30
Յարութիւն Մինասեանի կին	10
Հաճի Յակոբ Մինասեան	10
Յակոբ Նէնիչէրլիեան	10
Դայեակ Թագուհի	10
Հաճի Բիթիր Գասապեան	10
» Յովհաննէս Տէր Ստեփանեան	10
» Տօնէլ Ճէնոլէրճեան	10
» Գէորգ Գալուստեան	5
» Յարութիւն Փանոսեանի կին	10

(1) Ա. ԱՅՆՍՏԱՒՈՆԼԵԱՆ, Դրական Բնան և Հայ մամուլն ի Կոստանդնուպօլիս։

Հճր. Յակոբ Խաչնաճեանի դուստր	20
Մակարիոս Մինասեան	10
» Թօսունեան	10
Հաճի Սարգիս Տասաեան	20
» » Տաղտէճվիլէնեան	35
Անտօն Կիրակոսեան	15
Յարութիւն Կէտիկեան	20
Հաճի Պօղոս Սերովբեան	30
» Կարապետ Մինասեանի կին	5
» Մատթէոս Թօսունեանի կին	10
» Յակոբ Խաչնաճեան	10
» Գրիգոր Օրթանճաեան	10
Սարգիս Կիպրեան	10
Համբարձում Տէր Յովհաննէսեան	10
Ստեփան Ներսէսեան	10
Կարապետ Քէօստէնեան	10
Յովսէփ Շմաւոնեան	10
Յակոբ Թուրֆանտաեան	10
» Քարճեան	10
» Ավավեան	10
Գառնիկ Թօսունեան	10
Կարապետ Խօջեան	15
Գէորգ Մոմճեան	10
Հաճի Յակոբ Տ. Ստեփանեանի կին	10
Յարութիւն Գասպարեանի մայր	10
» » կին	10
Պօղոս Հէյվաճեանի մայր	10
» » հարսերն	10
Յակոբ Մինասեանի կին	5
» Տուրսունեանի »	5
Մակարիոս Պիճէմէճեանի»	5
Կարապետ Խօջեանի »	5
» Խաչնաճեանի »	5
Հաճի Յակոբ Տաղտէվիրէնեանի կին	15
	3000

Վերոյգրեալ երեք հազար ղրշ արծաթ դահեկանն, Սիվրիհիսարի բարեբար ազգայնոց կողմանէ նուիրուած և նոյն տեղի գիւղօրէից կարօտելոց ի նըպաստ արմտիք գնուած լինելուն՝ սոյն գումարը կեդր. Յանձնաժողովս իւր տումարաց Ելից ու Մտից հաշուոց մէջ նշանակած է ։

Համարակալ — Գանձապետ

Գ. Յ. Յովհաննէսեան — Աբէլ Կէօլէճեան

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
Ս. Մ. ՊԻԼՊՈՐԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.

—o—

Կալաթա, Վօյվօտա ճամբան, Կլավանի խանի դէմ, Թիւ 38.

—

Եւրոպայէն բերել տուող ուտելեաց և ըմպելեաց ազնուագոյն տեսակները կը գտնուին Պիլպորեան վաճառատան մէջ, որ Բերայի և Վոսփորի պատուաւոր ընտանեաց քով արդէն հաստատեալ համբաւ մ'ունի ։ Զօքոլաթ, ազնիւ գինի, գարեջուր, լիքէր, աղանդերք, պաքսիմաթ, և այլն, և այլն, առատութեամբ կը գտնուին ։ Ամսականհաշիւ կը բացուի պատուաւոր ընտանեաց համար, և վարկով կը տըրուի ։ Յանձնարարութիւնք (սիփարիշ) ալ կը կատարուին։ Գինոյք գոհ եղած են ըստ ամենայնի, և կը յուսացուի որ նմանօրինակ Եւրոպական վաճառատանց գինոյ ազգայինք, ուրախ պիտի լինին գտնելով Հայ վաճառատուն մը, որ նոյնչափ կրնայ գոհացնել զիրենք ։ 8—1

Ա Զ Դ

—

ՏՈՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ ԷՖԷՆՏԻ ՃԱՐԴԱՐԵԱՆ

Ինչպէս որ անցեալներն հրատարակած էինք, այս անգամ Բերա Օհան Ոսկեբերան եկեղեցւոյն դէմ Շիշլիի ճամբէն ամէն օր առտուընէ մինչև ժամ 6 իւր 18 թիւ տունը կընդունի իրեն այցելուներն իսկ երեքշաբթի և ուրբաթ օրերը ժամը 4էն մինչև վեց պիտի ընդունի իրեն դիմող հիւանդները ձրիաբար, և Կ. Պոլիս Նշանճը Մուսալլա ճամբէն 53 թիւ տան մէջ ամէն օր պիտի գտնուի 8էն մինչև երեկոյ, և հինգշաբթի և երկուշաբթի օրերն ալ ժամը 8 էն մինչև 10ը ձրիաբար կը նայի իրեն դիմող հիւանդները։

ԱԶԴ

Գաղղիական և իտալական լեզուաց ինչպէս նաև ստմարակալութեան վարժ ազգային մը, շաբթու մէջ երկու կամ երեք օր աւելորդ ժամանակ ունենալով, կը փափաքի Եւրոպիոյ հետ առևտուր ունեցող վաճառականի մը ստմարակալութիւնն ու թղթակցութիւնը կատարել։

Տեղեկութիւն լրագրոյս գրասենեակէն։ 24—2

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

—o—

ՖՌԱՆՍԱՀԱՅ ԲԱՌԳԻՐՔ

—

Նորայրի Գաղղիերէն—Հայերէն Բառարանին 73 րդ թերթն հրատարակեցաւ, որ կը հասնի մինչև ի բառն Galopade ։ գին 73 թերթերուն 109 1/2 դհ. արծաթ ։ Ցակաւին կը մնան հրատարակելի 87 թերթք։ Բաժանորդ գրուիլ ուզողները դիմելու են առ Մեծ. սեղանաւորս Գ. Ա. Սամանճի-Մոմճեան,

4, Մէհմէտ—Ալի փաշա խան, Ղալաթիա, կամ Պոլսոյ կողմը առ Մեծ. Պ. Գ. Ֆրէնկեան, գրավաճառ, Ուզուն Չարշը ։ Բաժանորդութեան գինն է 4 1/2 Օսմ. լիրա, վճարելի կանխիկ, իսկ իւրաքանչիւր թերթի գինն է 60 փարա արծաթ ։

ՄԻՆԱՍ ՉԵՐԱԶ
ԳՐԻՉ ԵՒ ՍՈՒՐ

—o—

Արամեան տպարանէն ելած այս հեղինակութիւնը նուիրուած է Հայ մայրերուն ։ Բանասիրական և վիճաբանական բազմաթիւ յօդուածներէ զատ, կը պարունակէ ընդարձակ և հետաքրքրաշարժ ներածութիւն մը, որոյ գլխաւոր նիւթերն են . — Գրական ժողովրդական պայքարն, Ս. Ոսկանեանի մի անտիպ նամակն ի նպաստ աշխարհաբարեանց, 1855ի Պատրիարքական հալածանքն ի նպաստ գրաբարեանց, կովկասեան յեղափոխութեան պատմութիւնն, վարժապետական խնդիր, Արարատեան ընկերութեան ծագումն, Լեզուի բարէնորոգում, Հեղինակին՝ ազգային պաշտօնով երկրորդ ուղևորութիւնն յԱնգլիա, Տեսակցութիւնք Անգլիայի Ֆրէնսիլըն գրագէտին հետ, Անգլիոյ Չինկեանէներու լեզուին զարմանալի նմանութիւններն Հայերէնի հետ, Ֆրէնսիլընի Հայերէն սովրիլն և ի նպաստ Հայերէնի գրած նամակն ։ Լեզուապայքար, Անահիտ և Արամազդ, Գարագաշեան և Քէչեան, ևն, ևն ։

Կը ծախուի Պոլսոյ բոլոր Հայ գըրավաճառաց քով, Ղալաթիա Փօմիսիօն խանի եռևը, թիւ 23, Խաչատուրեան—Վրոյրի Թղթավաճառանոցը, և Բերա Դիւնէլի դիմացը Պ. Պօտէնիգրատունը ։ Գին 8 ղրուշ ։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ՀԱՅՈՑ ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ

—

(Ն. ՏԷՐ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆՑԻ)
ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ
Դ. ՀԱՏՈՐ

—

Սոյն դասագրքին Դ. և վերջին հատորն ալ ի լոյս ընծայուած է, Պոլսոյ աշխարհաբառի վերածուած և ընտիր տպագրութեամբ ։ Գին 5 դահեկան արծաթ ։

Կեդրոնատեղին է Միացեալ Ընկերութեանց գրասենեակը, Ղալաթիա, Քէօշէ—Օղլու խան, թիւ 11—12—13 ։

Կը գտնուի Պոլսոյ բոլոր Հայ գրավաճառաց քով, նաև Ղալաթիա, Պ. Յ. Զաքըրեանի Հայկական թղթավաճառանոցը ։

Դպրոցաց համար մասնաւոր զեղչ կըլլուի ։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

—

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՊՕՐԹՈՒԼԻ ԵՂԲԱՐՑ
Օ ՊՈՆ ՄԱՐՇԷ

—

334, Բերա, Մեծ փողոց, հաստատեալ ի Կ. Պոլիս 1835էն ի վեր, կը ծանուցանէ իւր բազմաթիւ յաճախորդաց թէ ինք Սիւքիւրսալ (շիւպէ) բնաւ չունի ոչ Բերայի մէջ, ոչ ի Կ. Պոլիս, և թէ իւր վաճառատունէն դուրս ապրանք վաճառել չտար երբէք ։

ՏԷՄԻՐՃԻԱՓՈՒԼԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ

ԾԽԱԽՈՏԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Ի Պոլիս Պալըք Բազար 165

—

Պատիւ ունիմք ծանուցանել մայրաքաղաքիս և գաւառաց ժողովրդեան թէ՝ մեր ծխախոտի Պոլսոյ գործարանն և վաճառատունն այժմ փոխադրած եմք ի Պալըքբազար թիւ 165 Խաչճըլար փողոցի դէմ ։

Մեր ծխախոտներն, որ արդէն մեծ ընդունելութիւն գտած են ամեն տեղ, այս առթիւ վոհողութիւն չպիտի խնայեմք տեսակներն աւելի ևս ազնուացնելու և գիներն միշտ չափաւոր պահելու, որոց ստուգութեանը փորձով պիտի վկայեն ազնիւ յաճախորդք և յանձնարարողք ։

ՏԷՄԻՐՃԻԱՓՈՒԼԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

Լրագիրս ամեն օր կը հրատարակուի՝ բաց 'ի կիրակի և տօն օրերէ։

Բաժանորդագրութեան տեղն է Կ. Պոլիս, Պահճէ—Գաբու Ճէլալ պէյ խան թիւ 31 Մասիսի խմբագրատունը։ իսկ գաւառաց մէջ հետևեալ հոգաբարձուաց գրասենեակները .

ԿԱՐԻՆ Յօհաննէս էֆ. Տ. Մելքիսեդեկեան .

ԵՐԶՆԿԱ . Յ. Շաւարշ էֆ.

ՍԵԲԱՍՏԻԱ. Երանոս էֆ. Սթամպօլեան .

ՍԱՄՍՈՒՆ . Եդուարդ էֆ. Մուրատեան

ԿԻՐԱՍՈՒՆ . Գ. էֆ. Խ. Մազմանեան .

ՌՈՏՈՍԹՕ . Արժ. Տ. Արիստակէս աւագ քահանայ Ֆէօլեան .

ԶՄԻՒՌՆԻԱ . Աբրահամ էֆ. Պէրզամալեան .

ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ Խոսրով էֆ. Էսկիճեան .

ՏՐԱՊԻԶՈՆ . Ս. Էթմէթճեան էֆ.

ԵՒԴՈԿԻԱ. Գէորգ էֆ. Նազարեան.

ԽԱՐԲԵՐԴ և ՏԷՐՍԻՄ . Կիրակոս էֆ. Ս. Ղազանճեան .

ՄՈՒՇ. Արմենակ էֆ. Խանազատեանց.

ՎԱՆ . Պետրոս » Գաբամաճեան.

ԲԵՐԻԱ. Սեդրակ » Խարաճեան .

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ. Թովմաս էֆ. Թաշճեան.

ԵԴԵՍԻԱ Գէորգ էֆ. Կ. Ոսկերչեան

ՖՕՔՇԱՆ. Ֆէրհատ » Ս. Ֆէրհատեան.

ՏՓԽԻՍ. Պ. Նիկողայոս Տ. Ղևոնդեան.

ԿԱԼԿԱԹԱ. Պետրոս էֆ. Հէքիմեան։

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ

Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 3 հոկտ.

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ
(Օսմ. ոսկին 100 ղրուշի հաշուով)

Լոնտրա 3 ամիս, ղրշ 108,10		առ Անգլ. լիր
Փարիզ 3 » Ֆր. 23,42 1/2		առ Օսմ. լիր

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմ. Քօնս. գոցուեցաւ		—,—
բացուեցաւ		16,50
կէս օրին		16 36
		Անգլ. լիր
Սօսիէթէ Ժէնէրալ 6 0/0		5,10
» Օթօման		4,10
Կ. Պոլսոյ Պանքան		11,30
Քրէտի Ժէնէրալ 6 0/0	Օսմ. լիր	7,
Փոխ. 1863 (Մութոն) 6 0/0	Ֆր.	95,
» 1865 » 6 0/0		85,
» 1869 (Բինար) 6 0/0		84,
» 1872 (Պօն տիւ Թրէզօր)		27,50
» 1873 (Բինար) 6 0/0		84,
Ռումէլիի Երկաթուղի		50,25
Լաւրիում		159,50
Թրամուայ	Օսմ. լիր	390,
Թղթադրամ	»	970
Հէվալէ-ի ...		25
Ըէբօր		——

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ
(Օսմ. ոսկին 100 ղրշէն)

	Ղրշ.	
Անգղիական ոսկի	109	12
Գաղղիական »	86	
Բօլ	89	28
Գրիմից	51	5
Գառապն թուղթ 8 բալի 54 գրիք		
» արծաթ (Նոր)	90	
Մէճիտիէի տարբերութիւն	7	16
Վեցնոց	124	20
Հինգնոց	207	20
Հինգնոց (անկէտ)	184	
Մէթալիք	203	30
Պղինձ	670	

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 15 հոկտ

Անգլ. Քօնս.	99
Օսմ. »	15 1/2
Փոխ. 1865	18 3/8
» 1869	17 1/2
» 1871	74
» 1872	28 3/4
» 1873	17 1/2
» 1877	89
Պանք Օթօման	19
Ռուս. փոխ. 73ի	90
Եգիպտ. միացեալ	75 3/4
» արտօնաւոր	94 1/2
Տայրա Սանիէ	72 1/2
Փոխ. Ռօչիլտ	94 1/2
Փոխանկագիր Փարիզի վրայ	—

Փարիզ 15 հոկտ.

Գաղղ. Քօնս. 5 0/0	117,10
» » 3 0/0	84,85
Օսմ. Քօնս.	16,05
Փոխ. 1865 Ֆր.	—,
» 1869	88,50
» 1873	88,
Օսմ. Երկաթուղի	53,
Պանք Օթօման	738,75
Քրէտի Լիօնէ	925,
Ռուս. փոխ. 5 0/0 (1877)	94
» » Արևելեան	65
Իտալ. Քօնս.	90 10
Եգիպտ. միացեալ	386 25
Փոխանկագիր Լոնտ. վրայ	25 39

Վիէննա 15 հոկտ.

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	118 60
Ռումէլիի Երկաթուղի	24

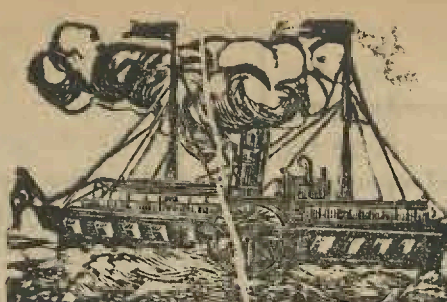

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ
ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ
1881 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 31

ԲՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Եւրոպական եզերք	Թիւ
1	Ենիմահալլէէն Մէզարպուրնու, Պէյլէրպէյի, Թարապիա. Ենիքէ։ (Ենիքէօյի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի և ժամ 1 1/2ին պիտի մեկնի.)	32
1 30	Ենիքէօյ. Սթէնիա. Էմիրկ. Պօյաճըքէօյ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. Առնաւուտգիւղի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի։	19
2	Ռ. և Ա. Գավաք Ենիմահալլէ Մէզարպ. Պէյլէրպէյ. Քիրեճ. Թարապ. Ենիքէ. (Ուրբ. օրերը Էմիրկ. Սթէն. Պօյաճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք։)	33
2 30	Պէյլէրպ. Սթէն. Էմիրկ. Պօյաճըքէօյ, Ռ. Հիսար, Պէպէք։ (Բացի ուրբաթէ ։)	20
3 15	Ենիմահ. Մէզարպ. Պէյլէրպ. Թարապ. Ենիքէ (Ուրբ. օրերը Սթէն. Էմիրկէն. Պօյաճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք։)	18
4	Սթէն. Էմիրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք։ —Բացի ուրբաթէ ։	19
4 45	Ենիմահ. Մէզր. Պէյլէրպ. Թարապ. Ենիքէ. Սթէն. Էմիրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Առնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ. Սիրքէճի։ (Ուրբաթ օրերը Սիրքէճի չպիտի հանդիպի։)	32
6 15	Ենիմահալլէ. Պէյլէրպ. Թարապիա. Պէյքօզ Բաչպ. Ենիքէ. Էմիրկ. Գանլըճա. Ռ. և Ա. Հիսար. Գանտ. Առնաւուտքէօյ, Չէնկէլք. Պէյլէր. Օրթաքէօյ, Գուզկունճուք. Պէշիկթաշ. Իւսկիւտար ։	4
8	Ա. և Ռ. Գավագ. Ենիմահալլէ. Մէզարպուրնու. Պէյլէրպէյ Թարապեա. Պէյքօզ. Ենիքէօյ. Էմիրկէն. Պօյաճըքէօյ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Առնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. (Ուրբաթ օրերը Սթէնիա) ։	20
9 45	Մէզարպուրնուէն Պէյլէրպէյ. Թարապիա. Ենիքէօյ, Էմիրկէն, Ռ. Հիսար Առնաւուտքէօյ. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ ։	28

Ասիական եզերք

1 15	Առնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ։	23
1 45	Առնաւուտքէօյ, Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ։	22
2 15	Պէպէք, Առնաւուտքէօյ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ ։	28
3	Առնաւուտքէօյ. Գուրուչ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ.	23
3 45	Առնաւուտքէօյ, Գուրուչ. Օրթաք, Պէշիկ. Գապաթաշ։	28
4 30	Պէպէք, Առնաւ. Գուր. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ։ Գապաթաշ։	25
10	Առնաւուտքէօյէն ուղղակի կամուրջ։	22
10 40	» » »	19

Աջակողմ եզերք

1 15	Առնաւուտքէօյ. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյ. Գուզկունճուք. Գապաթաշ ։	4
1 30	Պէյքօզ, Բաչապահճէ, Ռ. Փ. մահ. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի։ Ժամ 2ին Առնաւ. շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի.—Ուրբ. օրերը Վանիքէօյ, Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյ, Գուզկ։	21
2	Առնվ. Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզ. —Բացի ուրբաթէ։	25
2 30	Պէյլէրպ. Թարապ. Պէյքօզ. Բաչպահճէ. Ռ. Փ. մահ. Գանլըճա. Ա. Հիսար, Գանտ —Ժամ 3 1/2ին Գանտիլլի պիտի հաղորդակցի։ (Ուրբ. օրերը Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ Իւսկ.)	34
3 15	Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկ.—Բացի ուրբաթէ։	22
4 30	Պէյքօզ Բաչպ. Ռ. Փաշա մահ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտիլ Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Սիրքէճի. (Ուրբ. օրերը Գուզկ. Սիրքէճի չհանդիպելով)։	21
8 45	Պէյլէրպ. Պէյքօզ, Բաչպ. Գանլ, Ա. Հիսար, Գանտիլլի. Վանիք. Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյ. Գուզկունճ Իւսկիւտար. (Ուրբաթ օրերը Ռ. Փ. մահ. հանդիպելով։)	25

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Եւրոպական եզերք	Թիւ
2 30	Գապաթաշ. Իւսկիւտար Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Առնվ. Գանտ, Ա. և Ռ. Հիսար, Գանլճ. Էմիրկէն, Ենիք Բաչպ. Պէյքօզ Թարապ. Պէյլէրպ. Ենիմահ.	4
2 45	Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Առնավ. Ռ. Հիսար, Էմիրկէն, Ենիք. Թարապ. Պէյլէրպէյ, Մէզար. Ենիմահ.	32
3	Պէշիկ. Օրթաք. Գուր. Առնավ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Սթէն. (Բաց ի ուրբաթէ։)	19
5	Պէշիկ . Օրթաք . Գուրուչէշմէ. Առնավ. Պէպէք. Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկէն. Սթէն. Ենիք. Պէյքօզ, Թար. Պէյլէ. Մէզարպուրնու. Ենիմահալլէ. Գավագլար ։	20
6 30	Իւսկ. Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաքէօյ. Պէյլէրպէյ. Չէնկէլքէօյ, Առնաւուտքէօյ, Գանտ. Ռ. Հիսար. Գանլ. Էմիրկ. Ենիքէօյ, Թարապիա, Պէյլէրպ ։	25
8 10	Պէշիկ. Օրթաք. Առնաւուտ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկէն, Ենիք. Թարապեա. Պէյլէրպէյ, Մէզարպուրնու.	28
10	Պէպէք, Ռ Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկ. Ենիք. Թարպ. Պէյլէրպ. Մէզրպ. Ենիմահալլէ ։	32
10 40	Առնավ. Պէպէք. Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Սթէն. Ենիք. Թարպ. Քիրեճպ. Պէյլէրպ. Մէզ. Ենիմահ։	18
11 15	Ենիք. Թարպ. Պէյլէրպ. Մէզարպ. Ենիմահ։	20
11 35	Պէպէք, Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկ Սթէն. Ենիքէօյ։	19

Ասիական եզր

2 15	Պէշիք. Օրթաք. Առնաւուտքէօյ ։	23
3 15	Ուղղակի »	28
3 45	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուր. Առնավ։	25
9 15	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Առնավ.	22
10	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուր. Առնավ. — Վոսփորի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի յԱռնաւուտքէօյ։	19
10 50	Գապաթաշ, Պէշիկ Օրթաք. Գուրուչ. Առնավուտ.	22
11 35	Պէշիկ. Օրթաք. Գուրչ. Առնավ. Պէպէք։	28
12	Պէշիկթաշ. Օրթաք. Գուրուչ. Առնավ։	4

Աջակողմ եզերք

2 45	Ուղղակի Գանտիլլի։ —Բացի ուրբաթէ։	22
3	Իւսկիւտ, Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաչապահճէ, Պէյքօզ։ (Ուրբաթ օրերը Ռ. Փ. մահ.)	21
9 30	Գապաթ. Գուզկ, Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլճ. Բաչպ. Պէյքօզ, Մէզր. Գավագլար։ (Ուրբ. օրերը ժամ 10ին Ռ. Փ. մահ)։	34
10 30	Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտիլ Ա.Հիսար, Գանլճ. Ռ. Փաշա մահ. Բաչապ Պէյքօզ, Թարպ. Պէյլէրպ։ (Բաց ի ուրբաթէ)	33
11	Գուզկունճուք. Պէյլէր. Չէնկ. Վանիք. Առնվ.—Բացի ուրբաթէ.	25
11 15	Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Ռ. Փ. մահ. Բաչապ. Պէյքօզ։—Ուրբաթ օրերը Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկէլք. Վանիք.	21
11 40	Գապաթ. Գուզկ . Պէյլ. Չէնկ . Վանիք. Առնավ.	23